

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 793.5/7(745/749)

ВИРАЖЕННЯ КОХАННЯ І ВІРИ У ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ: ЖАНРОВІ РОЗДУМИ

Вдовиченко О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У цій статті висвітлено вираження кохання та віри у абсолютно різних жанрах мистецтва, роботи різних діячів мистецтва і їхні найвизначніші витвори, які захоплюють теми кохання та віри. Сучасне хореографічне мистецтво зробило чималий крок вперед у використанні виражально-зображальних засобів, що підтверджує дослідження в області хореології в Україні та закордоном. Визначені основні способи подачі глядачеві почуттєвої палітри виконавців, та їх відмінності у роботі вітчизняних та закордонних діячів мистецтва. А також здійснено дослідження співвідношення у вираженні почуттів в різних жанрах мистецтва за допомогою хореографічних, театральних та музичних засобів.

Ключові слова: кохання, віра, хореографія, мистецтво, балет, танець, постановка, почуття, емоції.

Постановка проблеми. Розбір поглядів митців на вираження кохання та віри в різні періоди часу, що відображено за допомогою засобів мистецтва. Хореографи народної хореографії вкладали у виконавців чимало лірики, це було очевидно по їхніх рухах, позах, ракурсах та міміці. Театральні митці заповнювали ці відчуття через гру акторів, намагались щоб глядач переїсся у певний період часу та відчув всі почуття на собі, пережив разом з акторами весь цикл подій. Нерідко художники надихалися подіями пережитими в особистому житті, тому і їх роботи були співвідносні. Досить часто митці зображували своє нещасне кохання, або ж навпаки свою музу життя, яка надихала їх або нерозділене кохання. Репертуар класичного балетного театру, так само має чималий багаж постановок на тему кохання та віри. Балетне мистецтво є найбагатше на ці два почуття, що стали основою для творів, відповідно дослідженням цих всі чинників, потребує порівняльного аналізу вираження кохання і віри у жанровій специфіці хореографічного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мистецтвознавчі дослідження сучасного хореографічного мистецтва висвітлені у працях М. Погребняк, О. Чепалов, О. Шариков, О. Плахотнюк та ін.

Мистецтвознавець М. Погребняк у своїх дослідженнях висвітлила цілісну картину функціонування танцю «модерн» у художній культурі ХХ ст. Окреслила культурно-історичні передумови виникнення стилю «модерн» та його екстраполяції в мистецтво хореографії. Виявила, що символізм є однією з найважливіших передумов і, як філософська світоглядна концепція, має відображення у практиці танцю «модерн». Розглянула естетико-теоретичні ідеї реформаторів сценічного руху та провідних представників світового танцю «модерн». Розглянула шляхи розповсюдження традиції танцю «модерн»

Доктор мистецтвознавства О. Чепалов розглянув проблеми розвитку сучасного танцю (modern та contemporary) у Західній Європі ХХ ст. з ши-

роких культурологічних позицій. Визначив динаміку активного впровадження нових видів танцювального мистецтва, залежно від традицій художньої культури та соціальних умов. Встановив причини, що призвели до повної або часткової відмови від класичного танцю в балетному театрі і звернення до вільного танцю.

Д. Шариков дослідивши явище сучасної хореографії в процесі історичного розвитку, запропонував моделювання системи хореографічної типології за історичними ознаками. Визначив систему хореографічної типології – хореографічна культура, види, типи, система і методи, напрями, стилі, форми, жанри

О. Плахотнюк висвітлив питання синтезу народного танцю у поєднанні з сучасним танцем. Проаналізував творчість Т.Г. Шевченка через балетне мистецтво на прикладі Львівського театру опери.

Виділення невирішених раніше частини проблеми. Отже, хореологічні дослідження охопили відповідного рівня осмислення історії, теорії й методики виховання танцівників (як у світі, так і в Україні) засобами хореографічного мистецтва. Проведені дослідження в галузі народного (фольклорного), класичного (балет), сучасного (модерн-танець, модерн-джаз танець) тощо. Огляд існуючої літератури показав, що до питання поглядів митців на вираження кохання та віри в різні періоди часу, що відображено за допомогою засобів мистецтва вчасності хореографію не розкрито в повному масштабі, що і є основною метою нашого дослідження.

Цілі і завдання дослідження:

- проаналізувати найвідоміші твори мистецтва в яких виражали кохання та віру за допомогою різних жанрів;
- визначити способи вираження взаємовідношень у мистецтві в контексті кохання та віри;
- дослідити вираження людських почуттів кохання та віри засобами: хореографічного, театрального та художнього мистецтва.

Виклад основного матеріалу. У наш час хореографічне мистецтво зробило чималий крок впе-

ред у використанні виражально-зображальних засобів. Сучасні хореографи перестали себе обмежувати загальноприйнятими стилями танців. Кожен з них намагається створити якийсь свій, індивідуальний, новітній, ніким раніше не показаний образ, використати нове прочитання класичних типажів. А також вивести свою особливу хореографію, нову, досі не вивчену і не опрацьовану до високого мистецького рівня. Сьогоднішня хореографія тягне за собою нові сюжети, теми та ідеї. Молоді балетмейстери приділяють цьому особливу увагу, вони ретельно слідкують за тенденціями та новинами у світі, та намагаються задіювати самі актуальні проблеми теперішнього оточення людей, саме актуальність тем прогнозує успіх майбутньої постановки.

Мистецтвознавець О. Плахотнюк зазначає, що: «Практика ... танцю – це специфічна, універсальна форма знання певної соціальної спільності, характер духовного ставлення людини до світу. Це спеціалізований досвід, який орієнтований на певні мистецькі потреби і творчі ролі охоплених ним суб'єктів. Це досвід, навантажений моральними, етичними та естетичними нормами та ідеалами, які транслюються і культивуються всередині світогляду митця» [1, с. 168].

Звичайно ніхто не відміняв драматургію та самий хореографічний текст, але якщо аналізувати деякі роботи сучасних постановників, то можна помітити, що не завжди хореографічна складова є головною. Наприклад, зустрічається експериментальний підхід до музичного супроводу, що має значну роль, навіть можна сказати, одну із найвагоміших їх успішному сприйнятті критикою та глядачем. Ці експерименти допомагають глядачеві побачити і відчувати ті почуття, які переживають артисти, та хоче донести постановник.

Кохання та віру можна вважати «безсмертними» темами, не тільки у хореографічному мистецтві, а і у музиці, театрі, живописі, писемності – всі ці, і не тільки, мистецтва мають безкінечну кількість творчих надбань створених саме у цих двох жанрах. Більшість класичних письменників створили свої самі відомі твори опираючись саме на тему кохання, саме вона привела їх до світового визнання та тримає на піку популярності досі, наприклад: Вільям Шекспір «Ромео та Джульєтта», Євген Онегін «Тетяна і Євгеній», Михайло Булгаков «Майстер і Маргарита», Ернст Марія Ремарк «Три товариші», Лев Толстой «Анна Кареніна». Діячі театрального мистецтва теж не відставали від своїх колег, їм також полюбилася тема кохання і було створено чималий багаж творчих здобутків для майбутніх поколінь опираючись на тему кохання. Класичні твори художнього мистецтва так само не оминула хвиля «кохання», художники надихнулися і створили чимало картин: Леонардо да Вінчі «Мона Ліза», Тарас Шевченко «Катерина» та інші.

До творчості Т. Шевченка звертаються багато митців і це не втрачає актуальності й сьогодні, як зазначив О. Плахотнюк «Величний образ великого Кобзаря – безсмертний, могутній у своєму прояві, як і сам народ, який оспіваний ним. Безсмертна могутня сила його творів, їх образність, проникливість і всеосяжність, спонукають митців звертатися до його геніальних творів. Поетичне слово Т.Г. Шевченка як ніщо інше наближене до

мистецтва танцю, до його виражальних засобів, мови і сприйняття. Стає зрозумілим прагнення українських митців, композиторів, балетмейстерів ХХ століття, періоду тотального контролю і боротьби зі всім, що виходило за межі офіційної ідеології, «інтернаціоналізму» і соціалістичної реальності, мати можливість втілити на сцені самотність української культури, показати традиції та фольклор народу, який був оспіваний у творах Т.Г. Шевченка, засобами мистецтва класичного танцю [2, с. 174].

Ну, і звичайно музика, без якої було неможливо жити в будь-який період часу, вона надихала і надихає хореографів на нові постановки завжди, саме з її допомогою народжуються найкращі вистави, балети та постановки.

Хореографи всіх часів зверталися за натхненням та новою ідеєю до музики. Вона давала їм новий поштовх на створення шедевру мистецтва. Чимала кількість балетів була створена саме на вже написану композитором музичну партитуру, хореографи почувши не могли стримати свій потік творчості і тоді глядач спостерігав, як на сцені гармонічно поєднуються дві течії мистецтва.

Досліджуючи хореографічне мистецтво українських та закордонних балетмейстерів, можна знайти чимало відмінностей у вираженні кохання та віри виконавцями. Але це досить передбачуваний фактор, який зумовлений різною культурою, географічним розташуванням, цінностями та розвитком мистецтва у тій, чи іншій країні. Так само, як і самими постановниками, кожен з яких має свій особливий світогляд.

Павло Павлович Вірський – видатний український хореограф та реформатор українського сценічного танцю. В репертуарі його ансамблю є чимало визначних постановок, його діяльність відома та визнана далеко за межами України. На його хореографічних здобутках вирости покоління. Постановка Вірського «Подоланочка» є ліричною, три молодих дівчини вийшли гуляти, веселились, як раптом побачили дерево на якому висіли чудові віночки, дві дівчини дістали їх для себе і дуже тому раділи: хизувалися одна перед одною, в кого кращий, одягли їх і побігли назустріч своєму коханню. А третя, – Подоланочка, будучи малого зросту не змогла дістати віночка з гілки і засумувала. Як раптом, поруч, граючи на сопілці, пробігав молодий парубок. Він помічає її сум і хоче допомогти. Дівчина пояснює хлопцю, що теж хотіла б отримати того віночка, як і її подружки, та не дістає. Хлопець вирішує дістати його, – дівчина розчулена. Хлопець вступає із нею в діалог. Вони спілкуються і веселяться, радіючи вінку. Коли раптом, розуміють, що покохали один одного і розуміють, що віночок звів їхні долі. Парубок одягає Подоланочці віночок, як символ їхніх заручин, підіймає її на руки і вони йдуть щасливі. Тобто віночок є символом кохання та віри у цій постановці. Подоланочка завдяки вірі та очікуванню отримала куди більше, чим просто віночок, як її подружки. Вона знайшла свою долю. Вірський хотів донести до народу цією постановкою, що очікування дарує нам справжню винагороду, ті хто вміють чекати своє щастя, будуть нагороджені ним подвійно. Знайдуть свою любов на все життя. Він використав у постановці українську на-

родну хореографію, чим підкреслив образи виконавців та тематику постановки [2].

Відома на весь світ історія кохання написана Вільямом Шекспіром «Ромео і Джульєтта» вважається класикою театрального жанру. Кожний театр у світі мусить хоча б раз, але відтворити виставу на своїй сцені. Історія кохання двох молодих людей вже не одне десятиріччя чіпає своєю чуттєвістю покоління у всьому світі. Шекспір відтворив відому італійську легенду на свій лад, дав імена героям та додав комедії і лірики. Хоча цей твір вважається трагедією, люди можуть спостерігати у ньому і чуттєві любовні лінії, дружні та комедійні. За життя Шекспіра було чотири видання «Ромео і Джульєтти». Трагедія Ромео і Джульєтти викликала великий інтерес у представників найрізноманітніших мистецтв. На цю тему створено цілу низку музичних поем, серед авторів яких Гуно, Берліоз, Свендсен, Чайковський, Прокоф'єв. На канві п'єси побудований мюзикл Бернстайна «Вест-Сайдська історія». Перша екранізація датується 1911 роком. Фільми за мотивами п'єси знімали Кастеланні та Дзефіреллі. Українською виставу «Ромео і Джульєтта» вперше поставили 1938 року Дніпропетровський ТЮГ ім. Пушкіна та Харківський ТЮГ ім. Горького, у 1951 року Миколаївському театрі.

Ідея трагедії голосить, що людські почуття святіші за вікові станові забобони. Основна думка трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта» – в тому, що для справжнього кохання немає нічого неможливого, не існує ніяких перешкод. Закоханим не можна було зустрічатися, їх сім'ї ворогували, але вони зустрічалися, вони кохали один одного. Трагедія закінчилася сумно – Ромео і Джульєтта загинули через те, що їх ворогуючі сім'ї заважали їм бути разом, вони не розуміли, що існує щире, чисте кохання, не дивлячись ні на що.

Людина, яка перетворила своє життя в пригодницький роман, – так кажуть про Ролана Петі. Одним із розділів цього роману є балет «Юнак і смерть». Одноактний балет «Юнак і смерть» поставлений на музику Йоганна Себастьяна Баха, ідея та лібрето Жана Кокто, хореографія та постановка Ролана Петі [4]. За основу було взято віршоване лібрето Жана Кокто:

Юнак в студії – на самоті, чекаючи.

Входить Дівчина, вона – причина його відчаю.
Він спрямовується до неї.

Вона його відштовхує. Він молить її.
Вона його ображає, висміює і тікає.

Він накладає на себе руки.

Кімната зникає. Залишається тільки
тіло повисився.

З дахів спускається Смерть
в бальному платті.

Вона знімає свою маску: це – Дівчина.

Вона закриває маскою обличчя своєї жертви.

Разом вони видаляються,

гублячись серед дахів [6].

Балет був поставлений у всіх найбільших театрах світу і його актуальність визначалася ажіотажем глядачів, та найкращими трупами виконавців. Глядач приходив у театр пережити

разом з виконавцями, ту вісімнадцяти хвилинну історію життя. Актори так відчували ці ролі, що це виглядало просто неймовірно. Історія юнака, яке вбило кохання пройшла чимало всього. Але вона і досі є актуальною. Він чекав справжню любов, вірив у її існування, а дочекавшись вона вбила його. Трагічна історія з глибоким сенсом, яка зачепила не одну душу. Балетмейстер використав у постановці класичну хореографію, яка чудово поєдналася з музичним супроводом та наповнила хореографію великим глибоким почуттям. Але цікавим фактом є те, що хореографію балету не прив'язують до музичного супроводу, і виконавцям під час вивчення рухів потрібно не співвідносити свої рухи зі звучанням оркестру, а танцювати «окремо» від нього; з метою досягнення потрібного ефекту балет попередньо вивчається без музичного супроводу, щоб потім на сцені був потрібний результат, а глядач отримав потрібні емоції [6].

Висновки з даного дослідження. Зробивши дослідження цих всіх, абсолютно суміжних жанрів мистецтва, що не рідко стають взаємним джерелом для майбутніх творів, ми одержали наступні висновки: кохання та віра є досить актуальними темами для постановок і закордонних, і українських митців. Навіть не важливо час коли ставилась вистава, писалася картина чи готувалася театральна постановка. Людські відносини завжди будуть одними із найкращим джерелом для найвиграшних елементів у постановках хореографів, режисерів театру, художників, письменників та музикантів. Глядачеві завжди буде цікаво слідкувати за почуттями та емоціями, які близькі йому, які можливо він колись переживав чи відчував. Недарма у світі самою популярною темою для серіалів чи фільмів, є саме теми кохання та віри. Хореографія так само має своє величне значення, як і музичний супровід. Завдяки їм ми можемо побачити, умовно пережити разом з виконавцями, що відтворюють на сцені події і відчуття. Зрозуміти те як митець хоче передати свій задум різними засобами мистецтва і додаючи до цього нові підходи до використання виражально-зображальних засобів. Музика, хореографія, сценографія є нерозлучними, разом вони створюють щось неймовірне, підсилюють одна одну і доводять до неймовірного результату, який хоче нам продемонструвати автори.

Всі вище розглянуті твори мистецтва набували своєї популярності в різний період часу та у різних частинах світу, під керівництвом зовсім різних людей, але актуальність їхніх тем зумовлює їм життя і в сучасному світі, де людські почуття переживають своєї здавалось вже інші підходи до сприйняття світу мистецтва. Мистецтво – це розвиток, воно необхідне у нашому житті, людина живе, коли розвивається та надихається прекрасним. Людські почуття – це ціла наука, яка вивчається впродовж всього життя. Кохання та віра, є ключовими у свідомості кожного.

Перспектива подальшого розвитку даного питання: дослідження використання новітніх технологій у сценічному мистецтві, що допомагають виразити споконвічні проблеми людських відчуттів.

Список літератури:

1. Плахотнюк О. Джаз-танець на академічній балетній сцені : генезис та персоналії / О. Плахотнюк // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. – Дрогобич, 2014. – Вип. 8. – С. 164-169.
2. Плахотнюк О. Творчість Тараса Григоровича Шевченка на балетній сцені / О. Плахотнюк // Вісник Львівського університету : зб. наук. праць. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – С. 171-176. – (Серія мистецтвознавство; вип. № 15).
3. Павло Вірський: науково-популярне видання / упорядики: Ю. Вернигор, Є. Досенко. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 320 с.
4. Чистякова В. Ралан Пети / В. Чистякова. – Ленинград: Искусство, 1977. – 168 с.
5. Балет Пети «Юноша и смерть» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.youtube.com>. – Заголовок с экрана.
6. Балет Пети «Юноша и смерть» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belcanto.ru/ballet_mort.html – Заголовок с экрана.
7. Погребняк М. «Contemporary dance»: поняття та етапи формування школи / М. Погребняк // Lwowsko-Rzeszowskie Zeszyty Naukowe (Львівсько-Ряшівські наукові зошити) Kultura – Sztuka – Edukacja – Terapia w perspektywie interdyscyplinarnej. – Rzeszyw – Львів: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. – W. № 2. – 2014.
8. Чепалов О. Специфіка аналізу постмодерного танцю / О. Чепалов // Вісн. держ. акад. керів. кадрів культури і мистец. – Київ: ДАКККІМ, 2007. – № 1. – С. 42-47.
9. Чепалов О. Хореографічний театр. Західної Європи ХХ ст. : монографія / О. Чепалов. – Харків: ХДАК, 2007 – 344 с.: іл.
10. Шариков Д. Класифікація сучасної хореографії : монографія / Д. Шариков. – Київ: Видавець Карпенко В., 2008. – 168 с.
11. Шариков Д. Ритмопластический и авангардный факторы в хореографии XX века / Д. Шариков // Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд» : зб. наук. праць. – К., 2014. – Т. 6, № 5. – С. 68-73.

Вдовиченко А.Ю.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

**ВЫРАЖЕНИЯ ЛЮБВИ И ВЕРЫ В ХОРЕОГРАФИЧЕСКОМ ИСКУССТВЕ:
ЖАНРОВАЯ СПЕЦИФИКА****Аннотация**

В этой статье освещены выражение любви и веры в совершенно разных жанрах искусства, работы различных деятелей искусства и их выдающиеся произведения, которые захватывают темы любви и веры. Современное хореографическое искусство сделало большой шаг вперед в использовании выразительно-образительных средств, подтверждает исследование в области хореологии в Украине и за рубежом. Определены основные способы подачи зрителю чувственной палитры исполнителей, и их различия в работе отечественных и зарубежных деятелей искусства. А также проведено исследование соотношения в выражении чувств в различных жанрах искусства с помощью хореографических, театральных и музыкальных средств.

Ключевые слова: любовь, вера, хореография, искусство, балет, танец, постановка, чувства, эмоции.

Vdovichenko O.Yu.

Ivan Franko National University of Lviv

**THE LOVE AND FAITH REFLECTION IN CHOREOGRAPHY:
GENRE SPECIFICITY****Summary**

The article demonstrates love's and faith's reflections in different genres of art. A significant forward step had been made in modern choreography in the use of expressive-figurative means. It had been confirmed using researches of choreology field in Ukraine and abroad. Also, in the article was determined the basic ways of feelings performing for giving conception to the viewer and was defined their differences in national and foreign works. And finally, in the article was carried out the research of feeling correlation in different genres of art using choreographic, theatrical and musical means.

Keywords: love, faith, choreography, art, ballet, dance, staging, feelings, emotions.